

۱ شيرين ثانی
۱۹۲۶

تورک تاریخ انجمنی

اون آلتنجی سنه
نومرو ۱۸ (۹۵)

مجموعه سی

پیری محمد پاشا

۱. حیاتی

(ابوبکر الصدیق) سلاله سندن و (جمال الدین افسرایی) احفادندندو [۱] .
باباسی ، اجدادی کبی قونیه افسرایی علماسندن (محی الدین محمد چلبی) در . قونیه
و ملحقاتی فاتح زماننده (۸۱۷) ضمیمه ممالک قیلینجه . دولتک باشنه بویوک غائله لر
آچان (قره مان اوغللری) سلطنتنه اساسندن نهایت ویریلش اولوق ایچون اهاالیسی
تهجیر ایتدیریلش ایدی . ایشته پیری محمد باشانک باباسی ده ، اقربا و تعلقاتیه بر لکده ،
اوصیراده (آماسیه) به نقل و اوراده اسکان ایدیلدی . محی الدین محمد چلبی آماسیه ده
خیلی مدت قالدینی جهته پیری محمد باشانک اوراده تولد ایتش اولماسی ، یا خود چو جوق
ده نیله بیله جک بر یاشده کتیریلش بولونماسی لازم کلیر . شو حواله تاریخ ولادت
[۸۷۰] ایله [۸۸۰] آراسنده تخمین اولونایلیر .

آثار تاریخیه نک بعضیسنده قونیه لی و بر طاقنده آماسیه لی کوستریله سی بوندن
ایلری کلکده در [۲] .

[۱] جمال الدین محمد افسرایی ، امام فخر الدین رازی اولادندن محمد بن محمد اوغلیدر .
اناطولی افسر اینده زنجیری مدرسه سی مدرسی اولوب طلبه سی بک زیاده ابدی شمس الدین فناری
بوندن تحصیل ایلدی . تألیفی شرح بیضاوی که غایبه الفصوص و مجمع رساله سی و شرحه عراضاتی واردر .
اولادی « جمالی » دینور که زینبلی علی افندی بونردندو (سجل عثمانی جلد ۲ - صحیفه ۲۸۲)
[۲] انجمن اعضای محترمه سندن آماسیه لی حسین حسام الدین افندی آماسیه محله لرندن و او میانده
(اسلام محله سی) ندن بحث ایدرکن . « بو محله ده فاضله ' موی الیها (اسلم خاتون) - ۸۱۳ ده آماسیه تاضیبی
اولوب (صاروقاضی) دیمکه مشهور اولان (بدر الدین محمود بخاری) کریمه سی و خطاط مشهور
(حمدالله) افندی نک عمجه سی - بر مسجد شریف و میاننده بر مکتب و چشمه بنا ایدرک (۸۴۸) ده

شہزادەلرک دائماً ایالت مقرى اولمق دولایىسىلە آماسیەنک مدرسەلری مشهوردی .
پای تختدن سوکرە کلن بومدرسەلردن بویوک عالملىر یتیشبوردی .
محمد چلبى تحصیل چاغنه کلنجه مدرسە یە کیردی ، وزماننک الک یوکسک علماسندن
اوقویارق اجازت آلدی .

تحصیلى بیتیردکن صوکرە دولت خدمتە کیرەن محمد چلبى کاتبلىکه داخل
اولدوغى محکمە شرعیەنک ، آز زمانده ، باش کاتبلىکنى احرازە موفق اولدی [۱] .
محمدنانى وفات ایدوبده ایکنجى یازید جلوس ایدنجه شہزادەلکى زمانده توجهنى
قازانان دیکر آماسیەلیر میانده (احمدالرفاعى) احفادنن (لادیق) دە مدفون
« صاحب الحال » (سیدعمر افندى) بی دە استانبولە کتیرتمش ، وبوسایەده آماسیەلیر
ایچون پای تختده بویوک برحامى کنلەسى حاصل اولمشدی . بونى کورەن محمد چلبى ،
اغلب احتمال دعوت اوزورینە ، کونک برنده آماسیەدن قالقوب استانبولە کلدی ، وایشنى
داهانى صاغلامق ایچون سیدعمر افندینک قیزینى آلمق صورتیلە موقعنى قوتلشدیردی .
ایشته بوسایەده اولاصوفیە ، داهاصوکر اصیراسیەلیر سیلورى ، سیروز [۲] غلطە قاضیسى
ونهایت فاتح عمارتى متولیسى اولمش وبعدە تبدیل مسلكه دفتردارنصب ایدیلمشدر . [۳]

اوقاتنى تنظیم ایتمشدر . زوجى جمالى محمد چلبى اولادندن اولان (کمال چلبى) بونک اولادندن
جمالى زاده (علی چلبى) ودیکر اولادى متولى اولوب بعدە منقرض اولدقلى ظن اولنور . بو
مخله دن مشارالیه (زینبىلى علی افندى) کبى شیخ الاسلام و (پیرى محمد پاشا) کبى صدراعظم
ظهور ایتمشدر . « آماسیە تاریخی جلد - ۱ ، صیغه ۱۰۵)

[۱] آماسیە تاریخی مؤلفى تاریخ انجمنى اعضاى محترمه سندن حسین حسام الدین افندى
تدقیق ایتدیکی آماسیە محکمە شرعیەسى سبلاشده (۹۰۰) تاریخیلە امضاسنى کوردیکنى
سویله دیلر .

[۲] بنه حسین حسام الدین افندى محمد چلبى تک سیروز قاضیلقنده ایکن ۹۰۴ تاریخى ایله
تنظیم اولونان قوجه مصطفی پاشانک سیروزه عائد برحمت بالاسنده (نطقه پیر محمد الجمالى الفاضى
بسیروزالمخروسه) [قوجه مصطفی پاشا دفترى صیغه ۲۸۹] محرر اولوندوغنى سویله مشلر ، وفیدی
ارائه ایتمشدر .

[۳] شقایق [جلد - ۱ صیغه ۳۲۴] « اواخر یازید خان ولیدە » دفتردار اولدوغنى
یازدینى کبى سبج عثمانى [جلد - ۲ صیغه ۴۳] مؤلفى ده بوکا اشتراک ایدیور . آنجاق
حدیقه الوزار (صیغه ۲۳) و حدیقه الجوامع (جلد - ۱ صیغه ۱۲۸) ده « دور سلطان
سلم خان اولده چالديران سفرنده باش دفتردار اولدینى » مقیددر . پیرى پاشا ایران سفرندن
اول ، شقایقک یازدینى وجه ایله ، دفتردار اولمش واوصفتله ایران سفرینه اشتراک ایدەرک

شفایق ؛ دفتر دارلغنی قید ایتدیکن صوکر اوظیفه مأموریتنی بویوک بردقت واعتنا ایله وعلی الخصوص « رضاء اللہی دائماً کوزہ تہرک » ایفا ایتدیکنی شایان دقت بر صورتده یازیور . [۱] .

یاووز ؛ شیعلکی ایلری سورہ رک او طریقله وحلول مصلحانه ایله ممالک عثمانیه یه تحطی ایتمک ایستین (اسماعیل صفوی) یه درس تأدیب و یرمک اوزره ادرنه دن استانبوله کچرک اورادنده اسکدار طریقله اناتولی یه بالمرور ایرانه دوغری یول آلدینی زمان محمد جلی ینه مالیه ناظری دیمک اولان روم ایلی دفتر داری ایدی . او وقتک قانونجه حربده عسکرک اعاشه سی وظیفه سندن باشقه منزل خدماتی ده اداره ایتمش و عجملرک مغلوبیتنی متعاقب رجیک طقوزنجی کونی دوقه کین اوغلیله برابر (تبریز) ک ضبط و حمایتنه مأمور قیلنمشدر [۲] .

سلطان سلیم مقصدینه نائل اولدقن صوکر اعودته قرار ویره رک رجیک نهایتلرنده تبریزدن حرکت ایتدی . (روان) جوارنده وقتله مورده بکی اولان مصطفی پاشا

مذکور سفرده رتبه وزارتنی احراز ایلمشدر . « منشآت فریدون » ده (جلد ۱ - صحیفه ۴۵۸) ابتدا ایدن ایران سفری روزنامه سنده پیری محمد پاشا تک اوسفره دفتر دارلغله اشتراک ایتدیکی محرردر : « روم ایلی دفتر داری پیری محمد پاشا نزول مصلحتنه نظام ویرمه که تعیین اولندی (جلد ۱ - صحیفه ۴۶۱) . شو حالده حدیقه الوزرا ایله حدیقه الجوامعک بویابده کی افاده لری یا کلدشدر . ذاتاً « هشت بهشت » (خالص افندسک دارالفنون کتبخانه سنه نقل اولونان کتابلری میانده کی یازمه نسخه) محمد پاشای بایزید ثانی دفتر دارلری میانده و ۹۰۸ تاریخندن صوکر ا یازدینی کبی نشانجی ده (صحیفه ۱۸۷) عینی صورتله قید ایلیور . بناء علیه قید اولونان یا کلبشقلده شبهه ایدیلهمک ایجاب ایدر .

[۱] « دیباچه روزنامه رضاء اللهده مثبت اولان قواعد معمهده ایله عمل ایلدی . (وامامن اوقی کتابه بیمنه فسوف یحاسب حساباً یسیراً) مضموننه ماصدق اولمغیچون احوال اموال پادشاهی یه متعلق ضروب و تقسیمات مراسم لازمه بی فهرست حق صریحه کوره تفصیل ایدوب خلاق لوح و قلمک روز حسابده سؤال و جوابنه ناظر ایدی . مثنوی ای جو قلم صورت خود کرده راست . میل رقای کچ از نو خطاست . هیچ نکر دی رقم ناصواب . یاد کنی دفتر یوم الحساب . هر که بیک حرف قلم کچ نهاد . حرف وی از لوح بقا محبوباد » [شفایق جلد ۱ صحیفه ۳۲۴]

[۲] « طقوزنجی کوننده دوقه کین اوغلیله پیری پاشا حضرتلرخی محروسه تبریزک ضبط و حمایتنه و حفظ و حراستنه و ایچنده اولان قزلباشک بقیه سنک اهلاکنه و ماللرینک محافظه سنه سکبان پاشیله و بشبوز عدد یکچری ایله ارسال اولندی » (منشآت فریدون جلد ۱ - صحیفه ۴۶۳)

عزل اولونمقلہ بوندن انحلال ایدن و ارت، خدمت وغیرتک مکافاتی اولمق اوزرہ، (ایرکی صوبی) قربندہ پیری پاشایہ توجیہ اولوندی (۲۵ شعبان ۹۲۰) [۱] ایکی کون سوکرا، ذخیرہ جمعی مأموریتیلہ، آماسیہ کونده ربلدی، شوالک آلتجی کونی یاووزده آماسیہ کلدی، اوراده دوقه کین زاده پی صدراعظم نصب واسکندر پاشانیده وزارتله تلطیف ایتدی.

سلطان سلیم: آماسیہ یرلشمش، کلن ایلچیلری قبول ایله مشغول ایکن برکیچه (۸ محرم ۹۲۱) یکچریلر عصیان وادینسه صاپدیله، ودوقه کین احمدوپیری محمدپاشارله خواجه سلطانی (حلیمی چلی) نک اولرینی باصدیلر، بونلر برر تقریب ایله عاصیلرک اللرندن قورتولدقلری ایچون عاصیلر مقصدلرینه ائیل اولامادیلر، سلطان سلیم درحال تحقیقات اجرا ایتدیردی، ایشده صدراعظمک الی اولدوغنی اکلامقله بالذات خنچرله حیاته خاتمہ چکدیکی کبی کتخداسی حسن ده داخل اولدوغنی حالده آداملرینی ده اولدورتدی، یکچریلری تحریک ایدن داها بعض کیمسه لر واردی، اونلرکده تعیین جزاسنی پای تخته عودته تعلیق ایتدی.

یاووز قره دن ایزمیت قوینده کی (دیل اسکله سی) نه قدار کلوب اورادن قایق ایله استانبوله کیررکن پیری پاشاده نشانچی ورئیس الکتاب ایله برلکده راکب اولدقلری قایقله وبادشاه ایله برلکده پای تخته داخل اولدی (۲۹ جمادی الاول ۹۲۱).

استانبوله عودتدن برقاچ کون سوکرا، یاووز، یکچری طائفه سنک احتیبارلرینی حضورینه قبول ایتدی، واونلره اولجه کندی او طاغنه قورشون آتان و عجم اوستنه یورومک ایسته، ینلره پیری پاشانک و حلیمی چلینک اولرینی باصمق ایچون یکچریلری تحریک ایله ینلری میدانہ چیقارارق خبرورمه لرینی امر ایتدی: «یوللرده باعث فتنه اولان بدنهادلر کیملر ایدی، پیری پاشا ایله حلیمی چلینک اولرین یضما ایدن کیملرک تحریکی ایله در التبه کاعلام ایتک کرکسزه دیدی، حتی (ایران سفری روزنامه سی) نده کی ایضاحاته کوره | منشآت فریدون جلد - ۱ صحیفه ۶۷۷] «اگر عناد اولورسه، امر

[۱] شفایق: یاووز سلطان سلیم پدری مقامنه کچنجه مولانا پیری محمدی صدرصدارته رفیع و تقدیر ایتکله جوق زمان کچمدین وزیر ایدینوب پیری پاشا عنوا ایله معنون ایلدی «دیورسده بوکا دائر دیگر آثار تاریخیده ایضاحاته تصادف ایدیلده مشدر.

شریفه اطاعت اولتغزه ترک سلطنت ایلک صورتن کوستردی و جواب شافی ویرلینجه دیوان اولسون ، دیه امر دخی ویردکن صوکرا « دولته شکاره کیتدی »
 پادشاهک امر شدیدخی تلقی ایدن یکیچری وؤسسی قاپیلرنده طویلان دیلر .
 مسئلهنی دورودراز مذاکره ایله دیلر . نتیجه ده رؤسا یاوزه : « جمله من مجرمز دولتو خداوند کاردن عفو رجا ایلرز » قرارینی رئیس لری اولان یکیچری اغاسی و سکیان باشی واسطه سیله عرض ایله مدنی مناسب کوردیلر ، و کیفیتنی پادشاهه افاده ایچون پیری پاشایه کلوب سویله دیلر .

بو جوابک سلطان سلیمه ابلاغنک اوچنجی کونی دیوان اولدی . اولاً یکیچری اغاسی برقاچ پایا باشی ایله حضوره حیقیدی ، صوکرا آناتولی افندیسی و متعاقباً وزیرلر شرف مثوله نائل اولدی . هپسی حیقیدندن صوکرا سکیان باشی دعوت اولوندی . او ؛ ایچریده ایکن پاشا لار تکرار حضوره کیردیلر . بالاخره یکیچری اغاسی ایچری به چاغریلدی . کیره نلر و حیقانلر توالی ایتدی . اکلشیلوب و دی که یاوز کیفیتنی اولاهر برندن صورمش ، یکدیگرینه مبین کوردیکی افاداتی توثیق ایچون ده بالاخره مواجهه ایتدیرمه به باشلامشدی . بو اوزون تحقیقات نتیجه سنده قپوچی باشی بهرام اغا عجله ایله دیوانه داخل اولدی ، و تلقی ایتدیکی امر پادشاهی به بناء « پیری پاشا ایله اسکندر پاشانک اللرین اردینه قپو جیلره » باغلاتدندن صوکرا آلوب کورتوردی . متعاقباً چاوشلر آناتولی قاضیمکری (تاجی زاده جعفر چلبی) نک اوینه کیتمشلر ، اوننده آلوب کتیرمشلردی | ۱ | .

سنان پاشانک دیوانی داغیتیق تشبثی قپو اغاسی منع ایندیگدن بر آرز صوکرا « پیری پاشا بالکوز الی صالیورلش حیقوب طوغری اوینه کیتدی » ، یاننده چاوو .

(۱) پیری پاشانک دقتدارانی هنگامنده تاجی زاده جعفر چلبی ایله بر شریفیات منافقسی وقوعه کلدیکی آثار اسلافده محرردر : « اول زمانه دک نشانجیلر صنفنده اولان مصطبه ده دقتدارلر آلتنده اوتوررلر ایتمش ، و خونکار سلاملقده دقتدارلردن اشاغه طوررلر ایتمش . اول نشانجی اولدوغی وقت - جعفر چلبی - پیری پاشا مرحوم دقتدار بولتمش آندن اشاغه اوتورمته تائف ایتمش بی طریق علمده علم ایکن بو حفارت ایچونمی تحویل طریق اتدردکوز دیو عرض تأسف ایتمش . پادشاهدن امر ایدلش که ساغ طرفده کی مصطبه ده باشقه اوتوره و سفرده وزرا اوتاغ کبی اوتاغی قوره » [عاشق چلبی تذکره سی دارالفنونده خالص افندیبن آلتیان کتابلر میاننده یازمه نسخه نومرو : ۱۸۲۰ ورق ۷۴]

شردن و ساڑہ دن کیمسہ یوقدی . کیتمک ایستینلردہ منع اولونمشدی . بناء علیہ اسکندر پاشا ، جعفر چلبی ، سکبان باشی بال یمز عثمان جلادلر ائندہ جان ویرورکن پیری محمد پاشا بالکز عزل ایله قورتولدی . مع مافیہ استانبولده دورمایہ رق تلقی ایتدیکی امر پادشاهی به امثالاً « در یادن طوغری ایوب جانبنه چیقوب چفتلکه کیتدی » . بونکله برابر پیری پاشانک معزولیتی جوق سورمہدی ، اوچ کون صوکر اغفو و اطلاق اولوندوغی کبی وزارتتده اعاده قیلندی (۱۲ رجب ۹۲۱) [۱]

بر مدت صوکر اصدارت تبدل ایتدی . هر سک زاده احمد پاشا صدر اعظم اولدی . پیری پاشا ؛ یکی صدر اعظمه آل آله ویرمش تدویر امور ایلوردی . کونک بزنده دیار بکردن ، او طرفلرده بعض قتالر و تجاوزلر وقوع بولدوغی یولنده کلن فنا بر خبر یاووزک جانی صیقدی . غصوب بر وضع آلان پادشاه ، دیوان مناسبتیله ، حضوره کیرن هر سک زاده نک « یقاسندن یاشوب چکوب باشنه بر قاج یومروق اوروب دلبندین بوزوب دخی قپو آغانسه هر سک زاده ایله پیری پاشانک اللرین باغلدوب اندن قرق اللی مقداری بلوک خلقیله و قپو جی باشی محمد آغا ایله یدی قلعه کوندریلوب حبس اولندیلر . هر سک زاده دن مهر یوزو کین الیروب ایکسین دخی عزل ایلدی . » مع مافیہ هر ایکی وزیرک محبوسیتی بالکز بر کونه منحصر قالدی . چونکه صدر جدید سنان پاشا ؛ « محبوس اولان مفضوب احمد پاشا و پیری پاشانک کناهلرین دیلاک دیلکین آزادلق یازیلوب قطعہ لر دزداری کال آغایه » کونده ریلش و اوسایه ده سیلرلی تخلیه قیلنمشدر [۲] .

سنان پاشانک سلفی حقنده کوستردیکی بویوکلکه مقابل احلافی اسلافی حقنده نه قادر کوچوکلکلر کوسترمشدر . . . !

یاووز ؛ بر آی صوکر پیری پاشانک وزارتت اعاده ایتدی ، و کندیسی مصر سفیرینه کیده جکی ایچون ایکی یوز بیک آچہ اوتوراق ایله استانبول محافظه سنه مأمور ایله دی (۲۸ ربیع الآخر ۹۲۲) .

(۱) « اون ایکنجی کوننده دیوان اولدی پیری پاشا کپرو کلوب اوتوروب قضایا کوروب آل اوپدی . بر قرار سابق وزیر اولدی و دیار شرقی امورین کلیاً تدبیر ایدوب عرض ایلدی [منشآت فریدون جلد ۱ - صیفه ۴۶۷ - ۴۶۸]

[۲] منشآت فریدون جلد ۱ صیفه ۴۷۶

سلطان سلیم مصر سفرینی اختیار ایتدیکی زمان استانبول قائم مقامی اولان پیری پاشا، ۹۲۳ سنه سی شعباننده وسفردن عودتده (خطامره) قوناغنده -حالا [خان یونس] موقعی - صدر اعظم یونس پاشایی قتل ایتدیرمه سی اوزرینه رمضانک یکریمی یدنجی کونی کندیسینی دعوت ایچون آدام کونده ریلدی . بوامر اوزرینه استانبولدن حرکت ایدن محمد پاشا ۹۲۴ سنه سی محرمک اون ایکنجی کونی (شام) ه مواصلته خاکپای شاهانه یه یوز سوردی . ایرته سی محرمک اون اوچنجی صالی کونی یاووز کندیسینی صدر اعظم نصب ایتدی [۱] .

سلطان سلیم اوسنه ربیع الاخرینک یکریمی بشنده « حلب » دن استانبوله حرکت ایتمشه قاپو قوللرندن برقاچ بلوک ایله وبرمقدار یکیچری ایله وروم ایلی و آناتولی وقرمان و عربستان سپاهیلری ایله فرات کنارنده علوی نام محله سدباب ختن وابطال کید دشمن ایچون « براقدینی پیری پاشا ۹۲۵ سنه سی محرمک یکریمی آلتنجی کونی عودت ایله مشدر [۲] .

پیری محمد پاشا : یاووزک بوندن سوکرا بر بیق سنه قادار امتداد ایدن مدت سلطنتده مقام صدارتی اشغاله دوام ایتدیکی کبی سلطان سلیمانک جلوسنی متعاقبده ابقا اولونارق قانونینک زمان سلطنتک ایلك اوچ سنه سنده صدر اعظم بولوندی . اسکی مورخلریمزن بری ، پچوی ابراهیم افندی ، قانونینک کندیسنه قارشى کوستردیکی حرمتی قید ایتکده در :

« غایت عاقل ودانا ، صاحب فضل و ذکا ومدبر کار آزماپیر و قور ایدی . حتی عرضه کیدرکجه سعادتلو پادشاه کندودن حجاب چکر وزیاده توقیر واحترام ایدردی » [۳] .

پیری پاشایه صلح زماننده مملکتک اداره سنه متعلق خصوصانده موفقیت کوستردیکی کبی محاربه صیرالرنده ده اتخاذا ایتدیکی تدبیرلرله امثالی آراسنده تمایز ایلوردی .

قانونینک بالذات حاضر بولونارق برآی محاصره دن سوکرا قاپلیرینی آجان (بلغراد) سفرنده پیری پاشانک مهم خدمتی کورولمشدر (۹۲۷) .

[۱] منشآت فریدون جلد ۱ صحیفه ۴۵۶

[۲] تاج التواریخ جلد ۲ صحیفه ۳۸۱-۳۸۳

(۲) پچوی جلد ۱ - صحیفه ۲۰

محمد پاشا ، بوسفرده ، اوردو ایله ایلی کیتش ، سلطان سلیمان کریدن تعقیبه قویولمشدی . صدراعظمک کوندردیکی بر اولاق پادشاهه مهم بر خبرکتیردی : (زمینک) قلعہ سنک فتحی ! [۱] .

روزنامهده بونک اہمیتی شوپہ محرردر : « پیری پاشادن اولاق کلوب زمینک نام قلعہ فتح اولندی دیو خبر کتوردی . مذکور قریہ سرم ولایتندہ بلغراد مقابلہ سندہ اولوب بلغرادک از بغنی مذکور قلعہ دن وارر بلغرادہ محکم ارقہ ویاردیم ایتمش . پیری پاشا بلغرادہ وارلدن برو مذکور قلعہ زمینک کفرہ سی از ختی چقر تمیوب عساکر اسلامہ ضرر تاملری وار ایتمش . دہا آشاغیدہ بویلہ دہ نیلیور : « قلعہ نک فتح اولوندوغی بلغرادک بلس بوکوب از یقہ محکم زبون یادوب اولا بکوردلان ایله بلغرادک ماییندہ قطعاً واروب کلمکہ امکان یوغیکن وجہ آسان اوزرہ برر ایکیشر کسنہ واروب کلمکہ باشلدی » [۲] .

بلغراد : پک چوق مشکلاتک اقتحامندن ومہم مقدارده ضایعاتدن سوکرا فتح اولوناییلدی . قراجه پاشا ، سلتزہ بکی محمود بک ودفتردار اسکندر چلبی بیلہ بو حربده یارالاشلردی .

صدراعظم پیری پاشا بوندن سوکرا نفوذینی یاواش یاواش غائب ایتدیہ باشلادی . چونکہ موقعہ کوز دیکنلر جوغالتش ، اوکیلر فضلہ اولارق موقعی صارصہ حق واسطہده بولشلردی . ایکی نہ صوراً (ردوس) فتحندہ خصامی غالب کلدیلر . آطہ نک فتحندہ مهم خدمتی کچمش اولماسنہ رغماً عزل ایتدیرمہ یہ موفق اولدیلر (۹۲۹) [۳] انفصالی ، آناطولیدہ اہالی اسکانندہ تعدی وقوعہ کلش اولدیغنک غمز اولونماسدن ایلی کلتیدی . فقط ارادہ پادشاهی یہ توفیقاً « احوالی بالتفتیش براتی تحقق ایتمکہ » حقندہ باشقہ بر معاملہ ایفانہ امکان کورولہ مہدی .

(۱) منشآت فریدون ایله صحایف الاخبارده (زمینک) صورتندہ ایسہده (پچوی) ایله (جہانما : دہ (زمون) صورتندہ درکہ مجارجه (زیمونی) و صریجہ (زمون) دینلن والیوم (سلین) دیہ یاد اولونان قصبہ در .

(۲) منشآت فریدون جلد ۱ صحیفہ ۵۰۹

(۳) ہامہر ، پیری پاشانک انفصالی احمد پاشانک افتراسنہ عطف ایدیور : « ۱۵۲۳

حزیرانندہ وزیر اعظم پیری پاشا مقامنہ کوز دیکمش اولان احمد پاشانک افتراسی اوزربنہ - عزل و اخیراً اعتیاد ایلدیکی وجہ ایله ایکی بوز بیک آچہ تخصیصات ایله تقاعد ایلدی دیور .

[ہامہر جلد - ۵ صحیفہ ۳۵]

پیری پاشا صدارتدن انفعال ایدنجه استانبوله دورمادی. (سیلوری) ده کی چیفتلکنه چکیلدی. مع مافیه آرا صره استانبوله کلیور، پای تخنک کوزلر قاشدیران مدبب آلایرینه قاریشوردی. قانونی برقاچ سنه سوکرا، ۹۲۶هـ، مصطفی و سلیم ایچون پایدینی پارلاق سنت دوکونه پیری پاشاده دعوت اولوغش، کندی کی متقاعدوزیر زینل پاشایله برلکده اوسور پر حبوده اثبات وجود ایدن اسکی صدراعظم بومناستله پک آغیر هدا یاده تقدیم ایله مش ایدی.

ایشته پیری محمد پاشا بویله سونوک بر عمر سوررکن کونک برنده معجوننه قونولان زهرک تأثیریه، ترک حیات ایله دی (۹۳۹).

ردوس فتحندن بحث ایدرکن محمد پاشا ایچون: «دریا سمتنه فریب اولان مواضعه صدرالصدور، بدرالبدور، صاحب رأی و ممالک آرا، مشکل کشای میمنت مخشا، مبارز، الفضائل نظام الملک وزیر اعظم پیر محمد پاشا که نسبه یارغار پیر اولان صدیق اکبره منسوب برذات باکبره کوه، حیده دریای فضایلده بر دریکتا کان کالات و عرفان ایچره عدم. النظر جوهر ایدی» وداها آشاغیده ده «مشارایه پیر محمد پاشا که اول زمانک کال لطف طبع ایله و حسن تدبیر دلپذیری ایله فریدی، انواع کالات و علوم ایله علامه عصر اولوب ایامک وجدی، کاردان و صایب تدبیر مهارت علوم ایله فراستده ارسطو نظیر و افلاطون سیر ایدی، جمله سیله قدرینی برقات داها اعلا ایله دیکدن سوکرا اک نهایت: «موی ایله پیر محمد پاشا کاردان و نهیم، صاحب رأی و طبع ذی سلیم کمنه ایدی» حکمنی و یرن او وقتک رجالدن انشایله معروف جلال زاده، ابراهیم پاشانک صدارتی قید ایده رکنده پیری محمد پاشا خفته شو شایان دقت معلوماتی و یرییور: «اول سفر نصرت رهبرده. ردوس سفری. وزیر اعظم پیری پاشانک خدمتی غیر مشکور اولوب افعال و ارضاعی غالباً رضای هایونلرینه موافق اولدوغی اجلدن سعادت و اقبال ایله نعت هایونلرینه وصولدن سوکره مشارالیه احوالی منزول اولوب نظر عنایتلرندن دور، حسن التفات پادشاهانه لرندن مهجور اولدیلر. احمد پاشا که خانی لقبیه معروف احمد پاشا. حدذاتنده شدت شقاوت مضر، مشرب شدت نشانی انواع فساد و مضرته مظهر ایدی. المرء عدولاً جهل مقتضاستجه انلر طرفی ایله عداوتده مصر و مستمر اولوب لایزال قهر و اینقاملری جانینه ساعی اولوردی. زمان دولت سلیم خانیده انارالله برهانه محروسه مصر اعیانندن استانبوله سورکون اولان اشخاصک رشوتلری آلنوب انلره دستور و یرلیدی دیو دستور بی کناهه جرایم اسناد ایدوب بعض اشخاص شقاوت استیناس دخی احمد پاشایه معین و ظهیر اولوب قاضی عسکر فناری زاده محی الدین چلبی بو خصوصه مفتش تعیین اولوب شان شرعه تشویش و بردی. طریق حقدن جیعوب تعصب و نسیب بوللرینه سلوک ابتدی. ارباب ظلم و حیف اولان بی دیزلره مطیع و تابع اولوب نقد عدلی ضایع ایلدی. مفسدین هرجهتدن پاشایه هجوم ایدوب انواع زور و تبلیس لر پیدا ایتدیلر انقبایه

جامع النظائر مؤلف شہری ادرنہلی (مولانا نظمی) وفاتہ شوتاریخی وجودہ
کتب مشدر :

پیری پاشانک مکان عدن ایدن حی وودود

۹۳۹

سلوریدہ جامعی قریندہ مدفوندر .
حدیقہ الوزرا زہر لئمہ کیفیتی ، اوغلی محمد افندی ، ابراہیم پاشانک مواعدینہ
آلدانارق ارتکاب ابتدکی یازیور [۱] .

اشقا دشمن ، اوباش و دزد ارباب صلاح وزہدہ رهن ایدوکی اصرا مقرردر . جملہ سنک
عاقبتلری عمود اولیوب مابہ ہمدن فایدہ و سود کورمدیلر . زمان قلیلدہ اکثری علف
شمیر ، آخرلری آخرالاصرا بلای سیاستدہ گرفتار واسیر اولدیلر . بحسب الظاہر پاشانک
جرائی ظاہر اولوب و رارتدن عجزل ، اولوندی [طبقات الممالک و درجات الممالک مؤلفی جلال
زادہ مصطفی-ایاصوفیہ کتبخانہ سنندہ یازمہ نسخہ نومرو ۴۲۹۶ ورق ۶۹ ، ۷۲ ، ۸۹]

[۱] ادرنہ [استطراد ؛ حدیقہ لوزرادہ (ادنہ) یازییلدر . (اطنہ) نک اسکی املاسی
(ادنہ) اولوق حنیلہ بر التباس احتمالی اولفدہ ایہدہ اطنہ ایلہ ہیچ بر مناسبتی یوقدر .
سہو مرتبدر . محمد افندی شفا بقدہ محرر ترجمہ حالی بونی تأیید ایدر] قاضیسی محمد افندی
وزیر اعظم ابراہیم پاشانک مواعد عرقوب ایلہ قرینہ فریشتہ اولوب معجونہ زہر تعبیه ایتمکین
ظہور یوز قرقدہ سرمست رحیق مختوم مسکی الحتام اولوب سلوری قصبہ سنک طرح افکن بنیاد
اولدینی جامع شریف حریمندہ غنودہ پستر آرام اولدی ، [حدیقہ الوزرا صحیفہ ۲۳]

حدیقہ الوزرانک تاریخ وفاتی ۹۴۰ کوسترمہ سی یا کلشدر . نظمی زادہ نک تاریخندن
باشقہ مختلف آثار تاریخیہ و منشآت فریدوندہ کی روزنامہ حربدہ کی قید صریح پاشانک ۹۳۹ دە
وفات ابتدکی غیر قابل اعتراض بر صورتدہ اثبات ایتمکدہ در . شفا بقی دہدہ تاریخ وفاتی
۹۳۹ در .

صراٹ کاشات ، سلطان سلیمانک علماسی میاندہ اوغلنک ترجمہ حالی دہ ، معتادی وجہ
ایلہ ، مختصراً یازارکن پدربی زہر لئمہ سی کیفیتی بیان ایتمکہ برابر حرکت واقعہ سنک جزای
سزاسنی دہ بولدوغنی ، شایان دقت بر صورتدہ قید ایدیور : « منلا محمدکہ وزیر اعظم پیری
پاشانک اوغلیدر . علوم مشہورہ دن تمام بہرہ دار اولوب مصطفی پاشا مدرسہ سنہ صحن مدرسہ
بعده ادرنہ بہ قاضی اولدی . وزیر اعظم ابراہیم پاشا خاطر ایچون پدربی معزول ایکن زہر لیبوب
بعده غیر حق ایریشوب قدیمدن شرب عرقہ مبتلا اولغین قیش کیجہ سی اوجاق کنارندہ لباسی
طوتوشوب متانہ اویانوب حیرتہ عرق دستی سن صوصانوب اوستنہ دوککین یاغ دوکولش
کبی علونوب ایچندہ ہلاک اولدی ، [صراٹ کاشات جلد - ۲ صحیفہ ۱۱۳]

شوقی دہ علاوہ ایہدہ لم کہ بو حادثہ باباسنک وفاتندن ایکی سنہ سوکرا اولش ، و بناء علیہ
بابا قاتلکندن بکلہ دیکی منفعتی دہ اقتطافہ موفق اولہ ما مشدر . نہ یازبق خاسر الدنیا والاخرہ ! ...

پیری پاشانک اوغلی طرفندن زهرلندیکی بو کیفیت ائیمه نك آثار معتبره تاریخیه ده
یر بولماسیله ثابت اولمقده ایسه ده بو حادثه نك صدارتدن عقیب سقوطنده واقع اولما یارق
سنه لرجه سوکرا وقوعی بو احتمالی بر پارچه ضعفه دوشورمکده، و متجسس نظر لر
ایچون بوکا بر سبب آرایوب بولمق ضرورتی حاصل اولمق طبیعی بولو نمقده در .
ایشته بو شبهه پی ده معتبر بر اثر حل ایدیور . بو ایضاحات اولمسه یدی بو قادر قوتله
حکم ایتمه یه امکان بولو نامازدی .

عطائی قانونینک و زراسی میاننده [جلد - ۱ صحیفه ۱۰۳] دییورکه :
« طقوز یوز اوتوز طقوز تاریخنده آلمان سفری عودتنده پادشاه جهان طرفندن
التفات احسان اولونوب مقامنه اجلاسی احتمالی اولمغین ابراهیم پاشا وزیر مرقومک
اوغلی اولوب اول تاریخنده ادرنه یه قاضی اولان پاشازاده محمد افندیه وعده صدارت
ایله مغرور و صکره التفات ایله محکور و مسحور ایلیوب پدیری تسمیمه متعهد اولور
الحاکه هذه سلطان سلیمان دولت و اقبال ایله محروسه ادرنه یه سایه اجلال صالدقلمی
کون استقبال ائساننده مولانای مرقوم پدیرینه خطاب ایلیوب سعادتلی پادشاهه پیر
عمل مانده کورلما کیچون حرارت عزیزیه امداد و بر مقدار مژه تداولی ایله
مصاحبه تحصیل استعداد ایلك دیوب سم الساعه ایله آلوده معجون ایله حالن دیگر
کون ایدر سلوریده مدرسه سی و جامعی جوارنده مدفوندر . مرحوم آگاه اولوب محمد بنی
باقدک حق تعالی سنی یاقسون دیو آه ایدر . مخدوم مرقومه بو وضع نامعقول
مشوم اولوب مطلبندن محروم اولدیغندن غیره بعض امراض هالته کیه علاج و تحصیل
مزاج ایچون کلفسون ایچرکه طقوز یوز قرق برسنه سنده فوت اولوب پدرك بددعایی
تأثیر و تیر قضا کی هدف اجابتده یر ایدر »

منجم باشی ایسه داماد ابراهیم پاشانک ترجمه حالی بازارکن محمد پاشانک انفصالی ایچون شوغریب
مطلوماتی و یرییور : « مرویدرکه پیری پاشا شهریار حضرت نربنک مراد شریف لری ابراهیم آغایی وزیر
اعظم ایتک اولدیغنی فهم ایلیوب برکون ابراهیمی بر عالی منصب ایله چراغ ایتک استرم نه کونا
منصب مناسبدر دیو بیوردقلمنده پیری پاشا بوقولکوزک منصبی ایله که اکا وزات عظمی مناسبدر
دیو جواب و یردکده طبع هایونه موافق اولمقده بغایت منبسط اولوب پیری پاشایی عزل و خواص
جلیله ایله اکرام بیوردیلر » [صحائف الاخبار جلد - ۳ صحیفه ۵۱۸]
حال بوکه ینه منجم باشی پیری پاشانک انفصالی قید ایدرکن کیفیت انفصالك برقاچ سیدین
ایلری کلدیکنی سویلیور : « پیری پاشانک عزلنده اسباب متعدده جمع اولمدر . از جمله مشارالیه

جامع اشناث فضائل وقامع اصناف رزائل بروزیرالہام سمیر، جملہ تقدیر کارانہ سیلہ ترجمہ حالہ باشلا یارق حقندہ بعض معلومات ویرہن ما حذریمزدن برندن اوکرن دیکمزہ کورہ پیری پاشا صریقت مولویہ منسوبیندن اولدوغنی کچی قوناغندہ وخصوصیت حالندہ ذی مولانای اکتبا ایدر، والحوار درویشانہ صاقیندی کنیدی ایچون بر شرف عد ایلردی. حتی بو کیفیت طرف پادشاهی یہ قادر عکس ایتمش، واقع اولان سؤالہ ایجاب ایدن جوابی ویرمشدر. [۱]

برہام وفاضل ووقور اولوب اصلندہ پدرلری وقتندہ وزیراعظم بولمقلہ شہریار حضرتلری اندن حجاب ایدوب استدکلی کچی قوللنہ مزلدی. کندولر کنچ پادشاہ اولوب امور سلطنتندہ استقلال و استبداد ہوسندہ ایدیلر. بردخی ابراہیم اغایی وزیر اعظم ایتمک کمال مرتبہ مراد ہایونلری ایدی. بردخی احمد پاشا کندی وزیر اولق سوداسندہ اولقلہ ہر بار حضور ہایونندہ پیری پاشانک معایب و مثالی سولردی. والحاصل شہریار حضرتلری ردوس محاصرہ سندہ پیری پاشادن صدور ایدن برقاچ خطابی ظاہراً بہانہ ایدوب عزل ایدیلر، [صحائف الاخبار جلد - ۳ صحیفہ ۴۸۰] پیری پاشانک ردوس سفرندہ خطاسی اولابوب بالعکس خدمتی کورولمش ایدی. بونی جلال زادہ دن نقل ایندیکمز سطرلر کوستر. وسیلہ انہام اولان دیگر شیلرکدہ اصلی اولمادینی [۱] (مرویدرکہ) جمعیت دیوان ہایوندن ماعدا اکر خلوت ویا جلوت بحرمان اولہ بہر حال لباس فاخرہ فقر ایلہ مسند نشین عز و اقبال اولورلر ایدی. حتی بو مرتبہ کسوت درویشانہ رغبت و تعظیملری طرف شاہیدن مشول اولدقدہ (نام بندہ پیریت یعنی محضرت پیر قدس سرہ المنیرہ نسبت داریم لکن منسوبیت فقیر دوتا است. یکی از نسب و دیگر از ادب. پس منسوب پیرغیر مرید نباشد و مریدارا غیراز او مراد نیست. ہر ایسہ بطریق تری تشبہ مراد ناکزیر است) لطیفہ سیلہ پاسخ دہ پاسخ اولوب اخرالامر فوائد خدمات موفورہ و مواعد مساعی مشکورہ لری اولان اموال غنایم و عطایالریں صرف وجوہ میراث ایدوب مقابلہ آستان ملائد آشیان حد امجدلرندہ بنای خانقایہ و جامع شریف ایدوب تریہ لطیفہ لری دخی جوار خیرانلرندہ اولوب روز و شب مہبط انوار رحمت اولمشدر. و ہر گاہکہ تبدیل جامہ و زرات بیوردقدہ (توقع این خاکبای فقرا آنتکہ از مضمون منیف (من تشبہ بقوم فهو منہم) واز مفہوم لطیف (المرء مع من احب) بی بہرہ تمام و ستر فقرہ عجبہ الصورہ من علائہ الیرہ جلوہ کراندام بی آرام من کردد نہ تہادر دنیا بلکہ در عقبا عم در میان قنہا بزی مولانا عشور ہاشم کہ مرا این حلہ خلہ بس است) فحواسیلہ ترانہ سچ شکران و نیازعا شقانہ ایلدچرخ زمان و اشک حسرت ریزان اولملری ذات ولایت سمانلرندہ سرمور رغبت دولت خوربہ اولیوب بلکہ مانند امثال اسلاف آنجق حصول مصالح و دفع مفاسدہ آلت اولق ارزہ بر موجب امر غیبی مسالک مہرچ حل و عقد امور عباد اوللریں اثبات ایدر طوبی لہم و حسن مأب فاحسنوا. الظن یا اولی الالباب

۰۲ پیری پاشا؛ دولت آدابی

احلافندن، برجوق آثارك مؤلفی اولوب « آصفنامه » سی ایله شهرت قازانمش اولان (لطفی پاشا) نك صدر اعظم نمونه سی عدايتدیکی پیری پاشا عثمانلی ایمپراطورلغنی اوچ سنه یه یاقین برزمانی یاووزك، ایکی سنه یه قریب برمدتی ده قانونینك زمان سلطنتلرینه عاڈا اولق اوزره اك معظم و مشعشع برزماننده، بش سنه دن بر پارچه نقصان بر مدت اداره ایتمش اولق اعتباریله بر « دولت آدابی » صفیله تدقیقه لایقدر. اوزون مدت ایمپراطورلك مختلف ساحلرنده، قاضیق، دفتردارلق ووزرات کبی مهم خدمتلرنده بولونارق قیمتلی بر تجربه دوره سی کچیرمش، بر قاچ بادره ده آتلا دینی ایچون تعبیر معروفیله « ایصلاشمش قورومش » اولان پیری پاشا صدر اعظم اولدوغنی زمان کرک دولتی، کرک معقول غیر معقول بوتون امر ونهیلری حرفیاً و دقیقه سی دقیقه سنه اجرا اولونان پادشاهلری حسن اداره یه موفق اولمشدر. حال و شنی :

رقیبك اولسنه چاره یوقدر

مکر وزیر اوله سلطان سلیمه

مصرعی الكوجیز بر صورتده تعریف وایضاح ایله بن سلطان سلیمك صدر اعظملغه، سلسله مراتبه تماماً رعایت اولونما یه رق، کتیر بلیشی ده درایت و کفایتیله برابر دیگر بنك خرجانماسی آرزو ایدیلمه سننن ایلری گلشدی :

« وزیر ثانی زینل پاشا وزیر اعظملغه موافق اولیوب ثالث خواجه زاده - محمد پاشا -

اگرچه عالم و فاضل وزیر روشن ضمیر ایدی لکن حدیث السن اولدیغندن ماعدا خاطر هایون مشارالیهك محبتنه کمال مرتبه مائل اولقله وزیر اعظم اولدینی صورتده مبادا خطاسی ظهور ایدوب ضروری قتل اقتضا ایله دیه صیانه آتمدیلر » [۱]

تحقیقات ایله ثابت اولمشدر. ابراهیم پاشانك ترك موقع کیفیتی ده ماصالدر. شو حالده اسباب انفصالی ایچون بر سبب حقیقی قالیور که اونی ده منجم باشی بك کوزل کورمش و کوستر مشدر. سلطان سلیمان حرکاتنده استقلالنی تأمین ایچون قوچه وزیری ایشدن اوزانلاشدیر بیوردی. حتی ابراهیم پاشانی اوموقعه کتیرمه سی ده، اءکا اولان محبتیله برابر، دهاها زیاده ایسته دیکنی قولایجه پا دی رایلمه سی مقصدنن ایلری کلدیکنه قولایجه حکم اولونایلیر .

کندیلرندن منفید اولدینم امامیه تاریخی مؤلفی حسین حسام الدین افندی پیری پاشانك اسباب انفصالی حفته، بری یوقاریده کی معلوماتی مؤید اولق اوزره. دیگر ایکی سبب دهاها کوستر. مشدردر. ایکنجیبی شایان نظر در :

سلفی یونس پاشانک پک حقلی بر سوز اوزرینه کله سنک اوچورولش اولماسی، بویوک کوچوک داها چوغنک حقلی حقسز دیارعدمه کوندریلمه سی پیری پاشایی ده بویله بر عاقبتک بگله دیکنه شبهه برقیوردی . ذاتاً اوده بونی تخمین ایتمش و برمناسبت کتیره رک یاووزه سویله مشدر . پادشاهک بادی خنده سی اولان بو کیفیت صولاقزاده عالی به عطفاً « حکایات عجیبه » سرلوحه سی آلتده قید ایدیور . اغلب احتمال سلطان سلیمک شدتی و محمد پاشانک امتداد مأموریتی نظر دقه آینه رق صوکرادن اویدورولش بیله اولسه ینه مضیدارد [۱].

سلطان سلیمانک قانوننامه سی مناسبتیله تاریخ انجمنی اعضاسندن محمد عارف پک طرفندن یازیلان مقدمه ده «سلطان سلیم اول تخته جلوسنده طریق ملکیده دن ایکی ذاتی فوق العاده تقدیر ایدرک امور ملکیده عهدهلرینه تفویض و تودیع ایتمش ایدی که بری دفتردار «پیری چلبی» دیگر بری مشارالیه سیدی بکدر - سیدی پک نشانچی ایدی - هر ایکی سی دخی اقتدار فوق العاده اصحابندن «ایدی دیمک صورتیله امور اداره ده کی

۱ - سلطان سلیمان هنوز صبی دینیه چک برسند اولان اوچ قارده شنی شهزاده مراد ، عبده و محمودی اولدور تدیکی پیری پاشانک معلومی اولونجه برشی یا پامپه قادر اولمایان بوچو جفرك قانه کیرمکه برشی یا پامش اولادینقی قانونیه سویله مش و بوسوز لریله پادشاهی کوجند بر مشدر [استطراد؛ خاندان آل عثمان شهزاده لرندن تولدور لئرک تفصیل احواله دائر یازوب (مقتول شهزاده لر) عنوانی آلتنده نشر ابتدیکم بویوک اثرده بو شهزاده لرک کیفیت قتلک یازیلاییشی آثار تاریخیه تک بو حادئه مهمه بی تماماً مسکوت کچمش اولاسندن منبشدر . حتی تاریخلر [پچوی جلد ۱ - صیفه ۱۹ و امثالی] بو اوچ شهزاده بی سلطان سلیمانک اوغلی اوله رق کوستریورلر و اجلریله وفات ایله دکلیرنی قید ایدیورلر . بونکله برابر بو حادئه پیری پاشانک انفصالندن ایکی سنه اول بفراد

[۱] «مرحوم مغفورک دورنده - یاووز - وزیر نامنده اولانلر آینه وارمدین قتل اولمغین اعیان دولت بری برینه بددما اینهلر بولایکه سلطان سلیمه وزیر اوله سن دیرلردی . حتی شاعرک بریسی بوبیتی اول ایامده سوبلشدر (بیت) رقیبک اولسنه چاره یوقدر . مکر وزیر اوله سلطان سلیمه (نثر) وکالت صدرینه کچنلر وصیت نامه لرین قیونلرنده کتورولری و هر عرضه کوروب جیقدقجه بکیدن دنیا به کلش کی اولورلر ایدی . پیری پاشا وزیر اعظمکننده برکون پادشاه ممالک کشایه ایتشکه پادشاهم بیلورم عاقبت بر بهانه ایله بنی ده اولدور رسن چونکه اولدوره چک سن همان برکون اول دنیا قیدندن خلاص ایتسک عجب معقول ایدی دیو خوفنی بیاند ایلمش . شهریار جهان بوسوزه وافر کولش . نیم دخی بو معنا چوقدن خاطر مدده در سنی خا کله بیکسان ایتک مقتضای مراد مدر لکن برینی طوتر ادم بولمز و خدمت وزارتی کایبنی ادا ایدر کسته وار ایدوکی تحقیق اولمز بوخسه سنی ده مرادکه واصل ایدردم امر سپیلدر دیمش » [صولاقزاده صیفه ۴۲۶ - ۴۲۷]

موفقیتی تصدیق ایتدیکی کبی معاصری اولان لطفی پاشادان باشقه تذکره مؤلفی «سہی بک» ده «مرحوم سلطان سلیم کلوب مقر سلطنته جلوس ایتدکده کوردی ارکان دولت آره سنده بوندن قابل وسوزده وتدیپرده اندن کامل یوق یانسه آلوب وزیر ومشیر ایدندی» یولنده خامهران اولمقلده قالمایه رق تقدیراتی دها ایلری به واردیریور: «فی نفس الامر آنده اولان ذکوت وفطانت وفراست ونظام امور مملکتی وعام وخاص آره سنده اولان مصلحتی کورمکده وبشارمقده نسل عثمانیده بونجلاین بر وزیر میسر اولش دکدر . خوب ادراک وذهن پاک ایله بوزرجهرثانی دیرلردی [۱].»

طیعت شرعیسی دیولایسیله سہی کبی ترجمه حائی اثرینه کچیره ن «حسن چلبی» ایسه خدمات وموقیباتندن اطرا ایله بحث ایدیور [۲]:

سفرینه عزیمت عرفه سنده واقع اولدوغی جهتله تأییزی آتی ده کیل دیمکدر . افندی مومی الیهک لطف دلالتیله استحصال ایتدیکم تفصیلاتی، نصیب اولدوغی تقدیرده، اُرک ایکنجی طبعنده علاوه ایده جکم. بومناستله ده حسین حسام الدین افندی به تشکر بورجدر .

۲ — او تاریخه کلنجه به قادار حسب و نسب جهتله تورك اوغلی تورك اولانلر دیوان هایونک اک مهم مأموریتلری اشغال ایتدیگری وپیری پاشاده اولنری تمثیل وحایه ایله مکده بولوندوغی جهتله تدریجاً جوغاله به باشلابان غیر نورکلر- مهتدیلمر و سائر عرق صاحبلی — موقعلری اییدن اینی به صاعلامق ایچون پیری پاشایی دوشورمه بی منفعتلریک ایجابی بیلشدر ، و قوردقلری زورر دولایی ایشلته رک اک نهایت مقصدلرینه نائل اولمشدردر. بو باده اک بویوک رولی احمد پاشانک اوینادیفته حسین حسام الدین افندی ده قائلدر .

[۱] تذکره سہی ، صیغه ۲۴ - ۲۵

[۲] «مرحوم مرقومک جلوشان وسمو مکان کمال نصفت وعدالت ورأی وتدیپرده اصابت ایدوب امور دین ودولت ونظام ملک وملتنده صاحب آیین اولدوغنه دلیل وبرهان بویترکه اکا سره کاسر ایران وتوران و هادم قصر قیاصره جهان اولان افتخار آل عثمان سلطان سلیم خان کبی پادشاه هزور وشهنشاه عدالت کستره وزیرومشیر ایدی . فی الواقع پادشاه مرقومک عادت مرصیه سی اول ایدی که چزار روزکارده مانند چزار حق غیره دست تطاول دراز ایدن وزرانک برک و بار و وجود پر انوارین قطع وبوستان عدالت وسداددن خس وخاشاک چشم نصرت نهادلرک للع وقع ایدوب هر برین قهر وشدت ایله لمعه شمشیر زهر آلود سیاست ایدردی شعر «رفیقک اولسینه چاره یوقدره وزیر اولا مکر سلطان سلیم» بو جمله ایله مرقوم وزارتنده پایدار و صدارت رفعتده برقرار و بوستانه دولت وسعادتنده سر و مثال ثابت داستوار اولوب بهار عزتی هول احزاندن مصون وشکوفه ایالتی صرصر عزل ومختندن محروس ومأمون اولمشدی . اول سکندر حشمت وخاتان فریدون سطوت سرپر

فی الحقیقہ پیری پاشا بو تقدیراتہ لایقدر . چونکہ صدراعظم صفیلہ یاووزلہ داہا صیق بر صورتہ تشریک مساعی ایتدیکی کوندن اعتباراً بالکزدولتک امورادارہ سندہ دہ کیل پادشاہک احوال وحرکاتندہ بیلہ بر باشقلق حاصل اولمشدر . سلیم اولک مصرده پکده شایان تقدیر اولمایان حرکاتی شامده پیری پاشانک دلالت وارشا دیلہ عامہ نک توجہنی جلب ایده جک بر تبدل کوستردی . بودہ کیشکلکی پادشاہک بردن برہ تبدیل اخلاق ایتدیکندن زیادہ اورادہ کلوب کندیسنه التحاق ایدن یکی صدر اعظمک وجودندہ آرامق شبہ سزکہ داہا موافق اولور . ینہ بونک تأثیریلہ درکہ سوریلہ نک تحریرنک اجرانہ باشلانیمش ، وویرکیلرک عدل وحق دائرہ سندہ طرح وتوزیعی ققرر ایتمشدر .

مجارستان ایلہ تمدید اولونان متارکہ کیفیتندہ ، وندیک ایلہ عقدایدیلن یکی مقالہ نامہ دہ کی اساساتک تثبتندہ صدراعظمک خدمتی کورولش اولدوغندہ شبہ یوقدر . ایشته بو مقالہ ایلہ درکہ (قبریس) ہ نصرف جہتیلہ مصرہ ویریلہ کلن سکز بیک آلتونک باب عالی یہ اعطاسی تأمین اولونمشدر .

یاووز ، مصر دن عودت ایتدیکن صوکر امور ادارہ بی پک زیادہ امنیتنی جلب ایتدیکی پیری پاشایہ تماماً ترک ایتدی . کندیبی ایشدن زیادہ ا کلنجہ یہ دالدی . جامعلر ، کوشکلر یاپدیریور ، اولر ، ا کلنجہ لر ترتیبی ایلہ اوغراشیبوردی . بونکله برابر لزوم کوردکچہ صدراعظمی چاغیرمقدن ، امور دولتہ متعلق رأینی صورمقدن دہ کری قالمابوردی .

ایالت و تخت سلطنتدہ دایم اولدجہ مرحوم دخی خدمت وزارتدہ قائم ایدی حفا کہ بر وزیر روشن ضمیر ایدی کہ نظام الملک زمانندہ اولسیدی نظام ملکی آدن تعلیم ایتمنندہ بر سبب وکان معدوم و جلال الدولہ صلاح عالمی رأی اصابتندق او کرنور ایدوکی محقق ایدی . عماد الدولہ معتمد رأی صاحبی وقاضی فاضل تلیند ذہن ثاقبی اولوردی . اول وزیر عزیز المناقبک حسن اہتماملہ ارکان میان دولتہ و ملتہ بیضا مانند ایران سپہر خضر ارتفاع و استحکام بولوب جدو اجہادیلہ قواعد بنیان ظلم وحقا مثال دوز بیسط غیراحف الخاص و انہدام بولشیدی . ہانا بو مثال وزیر مرحوم مدحنندہ حسب الخالدر شعر .

فطرتش دست وزارت بکندراینہ از فلک کی وزارت رابدست آبنہ جنین مسند نشین رونق ملکی ملکشاہ و نظام الملک رفت کو ملکشہ کویا اکثر بن نظام ملک بین [حسن جلی تذکرہ می کتبخانہ عمومیہ یازمہ نسخہ نومبر ۱۹۸۸ ورق ۱۳۸-۱۳۹]

سلطان سلیم ایله پیری پاشا آراسنده وقوعی آثار تاریخیه جن بر ملاقات واردوکه ، صحیح اولدوغی صورتده ، طرز جریانی اعتباریله صدر اعظمی هتکامنده ده کیل دفتر دارلئی زماننده وقوعه ککش اولمق ایجاب ایدر . بو ملاقاته نظر آقور قولا جق دوشمانک کیم اولدوغی سؤاله معروض قالان پیری پاشا بو کا « قزل باش » جوابی ویرمشدر . یاووز بوئی موافق بولماش ، کندیسنک اندیشه سی و سائطنک مساعد اولوشی اعتباریله « تاتار » دن اولدوغنی افاده ایتمشدر [۱] .

زمان پیری پاشایی حقلی چیقاردی . چونکه مملکت داخلنده باشلامش اولان تحریکاتی کوکندن قلع ایچون یاووز اوردولرخی اسماعیل صفوی اوزرینه سوق ایتیه مجبور اولمش ، ومعلوم اولان قانلی محاربه وقوعه کلمشدر .

قریمه ویریش اولوب عادتا ممتاز برسنجاق بکنه ویریلن امتیازاتی آکدیران فرمانده سلطان سلیمک اندیشه سنک از اله سی مقصدیله واقع اولمشدر که اساس اعتباریله پک مناسبدر . ایران سفرینه دفتر دار صفتیله اشتراک ایتش اولان پیری پاشا او وقتک اصولجه لوازمک سوق واداره سنه مأمور ایدی . لوازم وارزاق طربزون طریقله جلب ایدلمکده ایدی . و سائطک نقصانی نظر دقتی جلب ایتدی . یاووز کندیسيله درد لشدیکی صیراده ترسانه لرك افشاسيله مکمل بردونانمانک تجهیزی لزومنی عرض ایتش و کیفیت پادشاهکده تصویبینه اقرار ایتدیکی ایچون همان اوراده تشکیل ایدیلن دیوانده مذاکره رسمیه قونولارق کیفیت قرار رسمییه اقرار ایله مشدر .

ینه بو محاربه نك عرفه سنده انعقاد ایدن مجلسده اکثریته مخالف اولارق همان حربه

[۱] « بو دخی تواربخده محرردرکه مرحوم جنت آشیان و خلد برین مقام سلطان سلیم خان حضرتلری بر کیمه علی الغله پیری پاشایی حضورلرینه دعوت ایدوب بزم پک قورقه جق دشمنز کیمدر دیو سؤال پیوردقلمنده پیری پاشا دخی قزلباشدر ، دییه جواب ویرمش . زیرا اول زمان شاه اسماعیل اردبیلینک زیاده سيله اشتها ری آنی سائر اعدادن تقدیم ایدوب لکن پادشاه دولتمند کلام وزیر ی هرگز پسند ایتیب خلافتنه ذاهب اولوب بککش فهم ایتش سن بزم خوفز تاتار صبار فتاردن و عدو شکارندرکه اکر ایلغار ایلسلر بش آلتی کونلک بولی بر کونده آلوب و فرار ایلسلر دخی اول طریقله دبر نورل خصوصاً که آلتلی نعل و میخه محتاج اولزلر و قهرناک صولره او امر دقده بزم لشکریمزکی کشتلره توقفلی تعین بولزغداری شی قلیلهر تجملات ارتکاب ایتدکلری خود قوتلرینه دلیلدر دیو بیورمشلر ایدی . [صولاقراده

کیریشلمہ سی یولندہ پیری یاشا طرفندن در میان اولونوب حکمدار طرفندن تصویب
ایدیلن فکر جہتیلہدہ یاووزک نظر دقتی جلت ایتمش ایدی [۱] .
بونلر پیری یاشانک امور ادارہدہ کی دور بینلکنہ وکیاست سیاسیہ سنہ دلالت ایدن
احولدن اولدوغی کی کندیسندن قدملیسی و یوکسک رتبہ لیبسی موجود ایکن صدراعظم
نسب ایدیللمنہدہ عامل و مؤثر اولمشدر .
پیری یاشانک سلیم اولک باش اوچور تمق یولندہ کی آرزولرخی متعدد دفعہ لرتعدیل
ایتدیردیکنی تاریخلریازیورکہ بونلردہ یاشانک علوہمت و ادارہدہ کی دزایت وکیاستہ باشلی
باشنہ برر مثال تشکیل ایدر [۲] .

قپودان جعفر آغا کی فوساریج احمد پاشادہ حیاتی پیری پاشایہ مدیوندر .
اخلافندن اطفی پاشا « آسنامہ » سندہ صدراعظم لک حال و شانندن بحث ایدرکن :
« وزیر اعظمک پادشاہ ایلہ اولان معاملہ واسرارین خارجدن دکل سائر وزرا بیلہ
واقف اولمامق کرکدر ، یولندہ اسکی زمانک قناعتی تثبیت ایتدیکن صوکر او وزیر
فسوح پاشا ایلہ بینلرنده جریان ایدن برحادثہ بی مثال اولارق قید ایدیور : « سلطان
سلیم خان مرحومک سلاطینک اشجع واعزلی وعدل وغزاومعرفت وسخا ایلہ ممتازی

[۱] « ایکی کون صوکرہ (۲ رجب - ۲۳ آغستوس) پادشاہ چالدران وادینہ واصل
اولدی . وادی بہ حاکم بہ لردن ، شرمده اسماعیلک چادرلری کورونیور ایدی . کیجہ لین ،
شفقہ : ابر محاربه بہ باشلاق ، یاخود عسکرہ بکرمی دوت ساعت استراحت ویرمک شفلرندن
بریی قرار لاشدر تمق اوزرہ بر مجلس حرب تشکیل ایدلدی ؛ بتون وزرا ایکنجی شق رجیح
ایتدیلر . بالکیر دفتر دار پیری مخالف رأیدہ بولمقہ جسارت ایدی : آقنچیلرک بیوک بر قومی
کیزلیجہ دشمنک مذہبنہ سلاک اولدنلری جہتلہ کندیلرینہ دوشونمہ وقتی بر اقلدینی حالہ اونک
طرفنہ کچملری و هیچ اوللازسہ ایستکمز و کوشک هجوم ایتلری احوالہ مینی پیری بحارہ نیک
قاخیرینی تہلکالی بولیوردی . سلم « ایشتہ بکانہ صاحب رأی بر آدم ! یازیق کہ وزیر اولمامش ،
دیدی و در حال مجوم امرخی وپردی » (ہامہر جلد ۴ صفحہ ۱۳۳)

[۲] « بواشنادہ نظر شریطلری دریا طرفنہ متعلق اولدی کوردیلر کہ اول ایامدہ بنا اولنان
کوبہ نما و دریا پتیا قدرغہ لک بری کہ قبودانہ مخصوص ایدی مرغ دریا کی اجنحہ چوپین کی
ایوب طرفنہ اوچوب کتلور ہاندم اظہار غضب ایدوب بو قدرغہ بی کیمک امرخی ایلہ دریا بہ
صالحیلر دیوب قپودان جعفر آغانک قتلنہ فرمان واجب الادعا طلری مفارن اولدی اخر وزیر
اعظم پیری پاشا شفاعت مقامندہ اولوب اول قدرغہ یکی بنا اولنان قدرغہ لردن اولوب امتحان
ایچون دریا بہ صائق معتاد اولغین اقدام ایتشلر دیوب مقدمات اعتذار ایلہ تسکین عصب شاہ
کامکار ایدی » [تاج التواریخ جلد - ۲ صفحہ ۳۸۹]

وسلطنتک پیرسر افرازی در ، زمان سلطنتده پیری پاشا مرحومک دفتر دار اموال ایکن عقل و ادراکنه اعتمادی اولدوغیچون برکون ایکندی زماننده پادشاهه واردقده اول وقت فرخنده فال نشاطده پادشاه ایله نیجه مشاوره ایتمش ایدی . وزرادن مسیح پاشا دیوانده دونکی کون پادشاه ایله نه سویلشدیکیز دیو صور دیغیچون پیری پاشانک عرضی شکست ایدوب عزاه تلخیص ایتمدی . نیجه کیسه لک شفاعتی ایله کوجیله خلاص اولمشدر ، [۱] .

خلاصه : عثمانلی تورکلری تاریخک قید ایتمدیکی بویوک اداره آداملرندن بری ده پیری پاشادر .

۳ . پیری پاشا ؛ شاعر و حامی شعرا

پیری پاشا ؛ عثمانلی تورکلری تاریخک قید ایتمدیکی بر قاج صدراعظم کی شاعر در . بروسللی طاهر بك مرحومک [عثمانلی مؤلفلری ، جلد - ۲ قس ۱ ، صحنه ۱۱۱] مرتب دیوانجهسی اولدوغنی قید ایتمدیکی پیری پاشا شعرده (رمزی) مخلصنی قولالتمتده ایدی . ینه طاهر بك مرحوم « مشنوی شریفک بر قسیمه (شاهدی) منظومه سنک تکمیلنی (تحفه میر) اسمیه شرح ایتمدیکی ، نی یازیور [۲] .

[۱] آصفنامه صحنه ۹ - ۱۰

[۲] طاهر بك لفتدن « تحفه شاهدی » نک شرحی اولان « تحفه میر » ی پیری پاشایه استادی مؤلفک اسم التباسی بوزندن اولمالیدر . چونکه « تحفه میر » ک مؤلفی طاهر بك دیدیکی کی پیری پاشا ده کیل اونک اخفادن (محمد الجمالی) در .

مؤلف اثرینک مقدمه سنده [حالت افندی کتبخانهسی نومرو ۵۷۱] « ما بعد بوعبد حقیر و سنده کتر معاص و ائام ایله مالی و معارف و دانشدن خالی السید محمد الجمالی بن السید عبدالباق الجمالی الشهیر پیر پاشازاده » دیدیکنه کوره اُرده پیری پاشایه اسنادینه امکان اولاماز . کتبخانه فهرستده کی « باخط نسخ فستق کاغداوزرینه یکرمی بش مطرلی شرح شاهدی پیری پاشا » عبارهسی مرحومی یا کیلتمش اولماسی داها قوتلیدر . مؤلف محمد الجمالی ایله باباسی خفنده مع التأسف هیچ بر معلومات بولونامشدر . پیری پاشانک مشنوی شرحی یازدیقنه دائرنه « کشف الظنون » ده ونده دیکر انارده بر معلومات بوقدر . سجل عثمانیده (شاهدی) نک ترجمه حالنده [جلد - ۳ ، صحنه ۱۳۲] مشنوی شرحندن بحث اولونیور . مشنویک هر جلدندن بوزر بیتی هر برینک بشرینیه ایضاحی صورتیه وجوده کتیریلن واسی « کاشن توحید » اولان بو اؤرک طاهر بك طرفندن هر ناصله پیری پاشایه مال ایدیلش اولماسی ده واردر . پیری پاشانک دیوانجهسی ده کوروله مشدر .

تذکرہ سنی وفاتندن آلتی سنہ سوکرا ۹۴۵ دہ یازان «سہی بک» [صحیفہ-۲۵]
 « طرز شعری غایت لطیف آکلامش ایدی . کندینک وادیسى دخی طریق مثله
 کوزل ، جولان طبی محبوب والفاظی مرغوبدر ، دیدیکدن سوکرا اشعارینہ
 نمونہ اولوق اوزہ شو غزلی قید ایدیور :

شب زلفنده قالانر ظلمات ایله یورر
 ابریشن بلری آینه جات ایله یورر
 زاهدی حسرت می شویله ضعیف ایلهدی کم
 الهه تسبیح وعصای صلوات ایله یورر
 حسن سرنامہ نه عاشق اولای نشان
 حکم ایدر عاشقنه سانکه برات ایله یورر

سہی بک نقصان براقدینی بوغزلی عاشق چلبی [مشاعرالشعرا ، دارالفنونده
 خالص افدیدن آلیان کتابلر میانده ، یازمه نسخه ، نومرو ، ۱۸۲۰ ، ورق ۲۹۶]
 تماملیور :

رضیا قدنه بکرر نجه سرو اولاکه اول
 صانور شیوه لر ایله حرکاتیله یورر

شو خوش آینده مصرعده عاشق چلبی تذکرہ سنده مندرجدر :

تخلیق فی نیه فریاد ایدرمش هر نفسی
 بولدی چون لعلک کپی بر فریادرسی

شقایق مؤلفی حقنده شوصورتله خامه ران اولویور : « اول حضرت والارتبت
 جودت طبیعت وحدت ذهن وغزارت فطنتله معروف وموصوفدره بحرمدید طبع
 صفا شعارندن ومحیط کامل بی ساحل دل دریا بارندن دور غرر کلمات منظومہ ثریا
 انتظام التیام بولوب جناب معالی مآلی سلاک شعراده منسلکدر صدر شریفی اسباب
 عقل وافر ومحسنات بدیعہ متوافر ایله حالی ومالی اولوب زحافات مماثل زرائل
 نفسانیہ انسانیه دن محذوف ومطرووددر» [۱] .

سہی بک کپی کندینک ادراک ایتمش وتذکرہ سنی ۹۵۳ دہ علماء شعرادن
 مولانا (ضعیفی) نک تشویقیله یازمش اولان قسطنطونیلی (لطیفی) «وزوانک
 اذکیاسندن وکبرانک علماسندن» اولدوغنی و«ولایت آل عثمانه اکا بدل ونظیر
 شرع وقانون بلور بر وزیر روشن ضمیر» کلامش بولوندوغنی یازدیکدن و«ذهن

و ذکاوت و فهم و فراستہ دعوی فصل ایتمک و سوز فهم ایتمک عالمده آنک شانہ
 و شان فراست نشانہ کلش ، و مصالح و امورده هر ولایتک عادت قدیمہ نہ عالم
 و وواقف اولمش ، اولدوغنی قید ایله دیکدن سوکرا شونی ده علاوه ایلییور: «علوم
 و فنون کورمش فاضل و کامل و طبع پاک درا کی شعره دخی شامل ایدی» [۱].
 لطیفی تذکرہ سنده اشعارینہ نمونہ اولوق اوزره شونلر مندرجدر :

کونلسم کوندن نولا ای شمع بزم آراسنی
 کوکده ایسترکن و پروبدر یرده حق بکاسنی
 ممکن اولماز کیم نکارین قد صرفوبن کورهم
 اوله کیم برکون اوپارک خط مکتوبن کورهم
 بخت بیدارمدن الله آغلارم هر تنده کیم
 هر سعادت اهلنک باننده محبوبن کورهم

تذکرہ سنی داها سوکرا یازمش اولان حسن چلبی یوقاری به بالناسبه قیدایدیلن
 سوزلره زیرده کی مطالعه بی تردیف ایلیور :

«وفن بلاغته دخی اقتداری و بو طائفه نیک باننده خیلی اعتباری و ارایدی» [۲]
 اوائل احوالنده شعر و انشا ایله توغل ایله مش و قدرت شاعرانه سی اولدجه یوکسک
 بر درجه ده بولومش اولان پیری پاشا ارباب شعر و انشایی پک زیاده حمایه ایدر ، اونلری
 احسانلرینہ غرق ایلردی . نشانچی (جعفر چلبی) نیک مظهر نوازش و احسانی اولمش
 اولان قالقاندنلی (سجودی) پیری پاشانک صحابت و حمایتی سایه سنده کاتب دیوان
 و داها سوکرا ده بلوک کاتبی اولمشدی . (روانی) برف ردیفیله سلطان سلیمه تقدیم
 ایتدیکی قصیده اوزرینہ صونوق شیله احسان طلب ایتمک معناسزلغنی اگلا مق ایچون
 سجودینک :

صنوق شعرلره طولدوردک جهانی
 باشوه طولولر یاغسون روانی

صورتنده واقع اولا تعریضنه روانی ده :

یوزک طوقتمدق بیوق سجودی

انکچون دیدیلر سکا سجودی

جوابیله لطیف برجناس یاپمش ، و یونسکله کندیسنک عارسز ، و طویمق بیلمز بر طبیعتسز

[۱] حسن چلبی تذکرہ سی ، کتبخانه عمومیده ، یازمه نسخه ، نومرو ۴۹۷۸ ، ورق ۱۳۸-۱۳۹

[۲] تذکره لطیفی ، صیفه ۱۶۸

اولدوغنی اکلتمشدر. فی الحقیقہ اولیلہ اولاجق کہ کوردیکی لطفلرہ ضمیمہ پیری پاشادن:

بوکمدین قدوی ماکی جفا قلبی دخی
کوندراوق کبی شہابندہ کی قالفان دلہ

شعریلہ قالفاندن خراجنی طلب ایتمشدر .

پیری پاشا بو ظریف ومعتدار شعر قائلنک آرزوسنی اسعاف ایدیور، امثالہ، اهل ولايق اولانلر حنفدہ بوقیل لطفلری اسیرکہ مہ دیکنی کوس تریوردی. ینہ حسن چلی؛ شاعر مشهور (ذاتی) نک ترجمہ حالندن بحث ایدرکن پاشانک ارباب فضل کمالہ بخش وعطادہ امثالندن کری قالمادیغنی و «بواشادہ پیری پاشا دفتردار اولوب اول دخی احسان وعطادہ و بخش وسخادہ انلرہ اقتدا ایتدی، جہ سیلہ قید ایلہ دیکدن سوکرا :

غنجه جزداتی آج دفتر ازهار جیفار

اولدی پیری چلی دولت ایلہ دفتردار

مصراعنی محتوی قصیدہ رائیدی ویرمہ سی و «اولدن دخی اشناق» ی بولونماسی

«انعام فراوانیلہ غرق دریای احسان، ایتمہ سنہ وسیلہ تشکیل ایتدیکنی بازیور» [۱].

۴. پیری پاشانک خیرات و حسناتی

پیری پاشا : دخی بر تربیہ ایلہ یتیشدیکنی ایچون زخر آخرت اولوق ملاحظہ سیلہ

برجوق خیرات و حسنات وجودہ کتیرمشدر .

حدیقہ الجوامع مؤلفی زیرک جوارنده کی بناکرده سی اولان «صوتوق قویو

جامعی» ندن بحث ایدرکن آثار سائرہ سی دە قید ایدیور: «بو جامعی سودلوجده مدفون

شیخ اسحق قره مانی کہ جمال خلوتی دخی دیرلر جامع مزبور انلری زاویہ اولوق اوزرہ

انشا اولمشدر وانلرک انتقاندن صکرہ مدرسہ یہ تحویل قلمشدر، [۲] دیدیکدن

سوکرا جامک صورت انشاسیلہ سبب تسمیسی حقیقہ شی معلوماتی اعطا ایلہ مکده در:

«بو جامع شریفک تحتی عالی مرمر صوماکی دیرہ کلر اوزرنده بنا اولمش برصهرنج

کیبرد کہ جامع قیوسی خارچنده بر آغزی اولوب آندن سو چکرلر صوغق قوی

جامعی انک ایچون دیمشدر «حدیقہ نک دیکر خیراتی حقیقہ کی افادہ سی دە شودر :

«مشارایک استانبولہ مرجان چارشوسنده ترلکجیلر مسجدی دخی یازمشدر .

[۱] حسن چلی تذکرہ سی، کتبخانہ عمومیده، یازمہ نسخہ، نومرو ۴۹۸۸، صفحہ ۱۲۸

[۲] تاج التواریخ مؤلفی (جلد ۲ - صفحہ ۵۹۶) شیخ اسحق قرمانینک ترجمہ حالندن

بحث ایدرکن، شیخک استانبولہ کلسی اوزرینہ پیری پاشانک بر زاویہ «بنا ادوب انلرہ

و خاص کویدہ پیری پاشا مسجدی دیمکله معروف خیری ایله برتک حامی واردور .
و پاشای مزبورک خیراتندن استانبولده منلاکورانی جامعک قارشوسنده قویروقلی تکیه سی
دیمکله معروف مستقل خلوتی زاویه سی واردور ،

پیری پاشانک خیراتی بالکوز استانبولده کیلردن عبارت ده کیلایدی . اجدادینک وطنی
اولان قونیه دهده خیرات یاپدیرمشدر .

قونیه ده تتبع سیاحتی اجرا ایتمش اولان تورک تاریخ انجمنی اعضای محترمه سندن
احمد توحید بک افندی زیرده کی معلوماتی لطف ایتمشدردر :

قونیه ده پیری پاشا جامعی قیوسنده کی تاریخ : (مرمر طاش اوزرینه در)

اصف سلطان سلیمان سلیم پیری پاشاجالی ذوالمط

کرد بنیاد این مقام . ۱۱۰۰ [کشت تاریخ ریوت انقیابا] ۲

جامع کوچوکدر . محرابی منش و یازیلری چوقدر . اما او قدر بادانه اورولمشدرکه
او قونماز بر حاله کلشدر . آیات قرآنیه اولمالیدر . منبر تحتدر . جامعک اتصالنده
بر تر به واردور . تر به سلجوقی طرزنده در . یعنی سکز گوشه لی اهرامدر . مناره نک
قسم عالیسی خرابدر . تر به ده کتابه کوره مدم . (توحید بک افندی بوقبرک پیری پاشانک باباسی
محمی الدین جلپیه عائد اولدوغنه احتمال ویریورلر سه ده رمزی افندی قونیه نک مواقع سآره .
سنده اولدوغنی و قونیه لیلر جه معروف بولوندوغنی وجه ایله سلجوقی امر اسندن برینه عائددر

ویردی ، کنی قید ایله دیککی کبی (سید ولایت) ک ترجمه حالی قید ایده رکنده (جلد ۲ -
صفحه ۵۷۹) (حکایت) سرلوحه سی آلتنده شو معلوماتی ویریور : . بزکیجه وزیر اعظم
پیری پاشا استانبولده بنا ایدوب جمال خلیفه حضرتلرینه تمین ایتدی کی زاویه ده مولود نبی
او قودوب مشاغ و علمادن چوق کسنه بی ضیافت ایلدی اول کیجه سید ولایت حضرتلری دخی
صفا مجلسده جلوس ایدوب استماع مولود ایلر ایدی بعد الانام بر حظه مراقبه و اردقدن صکره
باشلری قالدیروب اصحابلرینه ایتدیلر کشف صریحه معلوم اولدی که بوزاویه شیخ جمال الدین دن
صکره مدرسه اولور و اول حالت اوزره استمرار بولور واقعا بیوردقلری کبی اولدی .

جمال الدین اسحاق قره ماتینک بقایای عظامی مدفون بولوندوغنی سودایجادن ۳۳۸
سنه سنده افسرایده منلا کورانیده نامنه بنا ایدیلن تکیه سنک خطیره سنه نقل اولونمشدر .

[۱] مولوی شیخی رمزی افندی او قونمایان کله (مولوی) انطی ایکن جاهل بر مشولی
طرفندن جلپی افندیلر مداخله ایدرلر زعمیه حک ایتدیرلدیکنی سرطریق (ابوب جلپی) حقیدی
سرطریق (عادل جلپی) افندیکن روایتنه عطفاً افاده ایتمشدردر .

[۲] بیوت انقیابا (۹۳۰) ایدر .

دعشدرہ۔ حسین حسام الدین افندی امانیہ دہ قبرلینہ تصادف ایڈہ دیکرندن استدلالاً
وطن اصلیبی اولان آقزایہ عودتہ اورادہ وفات ایتش اولماسنہ احتمال ویریورلرہ)

تعمیر درکاه پیری ۱ سنہ ۱۳۰۰ رحمت حق برآن شد ماشاء اللہ
پیری پاشا جامعک آرقہ طرفندہ کی چشمہ اوزرندہ کی تاریخ :

شاہ دھرک کم عمد آغاسی   ناظر اولدی وقفنہ اول سرورک
چشمہ منلای روی اول عزیز   خوب پایدردی سعادتہ کورک
دیددی درویش کاظمی تاریخی   کہ آب پاکی اولدی عینی کورک

سنہ

۹۹۸

پیری پاشا حولیسندہ شادروان اوزرندہ :

یاہو

وسقیم رہیم شراباً طہورا

کلوب طولدر ایساقی عمر ورسون سکا باقی

ویرہ مرادمن برسوندر نارعشاقی

اولدی تجدیداً کوزل انشا ایدلای خوش دوام

یاپیلوب بیک اوچیوز تاریخندہ والسلام

مجل عثمانی دہدہ [جلد - ۲ حقیقہ ۴۳] ہاستانبولہ جامع و مدرسہ و عمارت خانہ

و تابخانہ یامشدر . سلوریدہ دخی جامع واردہ دہ نیلیور .

ینہ رمزى افندی حضرتلری قونیدہ کی زاویہ سنہ موقوف (نیکدہ) قراسندن

بعض مزرعہ ایلہ (قیصریہ) دہ الیوم (کون خانی) دیمکله معروف جسیم برخانک بولوندوغی

و (افسرای) دہ دہ خیراتندن بر سییان مکتبک موجود اولدوغنی افادہ ایتشررہ .

۱۳۱۵ سنہ سندہ تعمیر ایدیش اولان افسرایدہ کی مکتب ایچون رمزى افندی

شو تاریخی وجودہ کتیرمشدر :

محمد پیری پاشا خواجہ خیرات واحساندر

دبستان جہاندہ نامن ایتش خیر ایلہ تأبید

خصوصاً افسرایدہ پایدینی بومکتب زیبا

اوقوتدردی نیجہ بیل روحنہ قرآنی باتجوید

خرابہ بوز طوتارکن صرف نقد وقف ایدوب شمعی

جناب سرطریق مولیدر ایلین تمہید

اوخواجہ عارف ابن حضرت منلا ایدوب ہمت

چوجقنر کب عرفان و ہنردن قالدی نومید

کلورسه بو کهر نارجه یازسون آفرین استاد
ابدلی پیری پاشا مکتبی اطفال ایچون تجدید

۱۳۱۵

پیری پاشایه ۹۲۷ تاریخی وقفیهده [اوقاف اداره سی، حرمین، ۱۴ نجی دفتر، صحیفه
۴۸۱] خیراتی اولوق اوزره شونلر مقیددر :

« زیرک جامعی قریبنده جامعی جامعک قارشیسنده ۱۷ حجره لی مدرسه و مرجانده
مسجد، منلا کورانی جامعی محله سنده خانقاه و مسجد، حاجبی علی محله سنده مکتب،
سلوریده جامع ویاننده عمارت، یینه سلوریده مدرسه و مکتب، بلغرادده عمارت، قونیهده
مسجد، عمارت و خانقاه، کولک قلعه سی (طرسوس ملحقانندن) قریبنده زاویه
و رباط، افسرایده مکتب . .

حاصلاتی اشبو خیراته موقوف روم ایلی و اناطولینک بلاد مختلفه سنده اوقاف
جسیمه سی موجود و بونلر وقفیهده تفصیلاً مذکوردر .

۵. پیری پاشانک اولاد و احفادی

پیری پاشانک حیاته سوء قصد ایتدیکنی یوقاری یه قید ایتدیکنیز محمد افندیمن
باشقه (خاتم) اسمنده بر قزی اولدوغی و بونی موسی پاشایه تزویج ایدهرک اوندن -
(محمد) آدلی بر جوجوق دنیا یه کلوب بوذاتکده والده سی نامنه (بولی) جوارنده
قره کویده انشا ایتدیردیکی جامعک کتبه سندن آ کلابورز .

(مستقل بولی سنجاغی) نك ۱۳۳۴ سنه هجریه سنه مخصوص رسمی سالنامه نك

۲۰۴ - ۲۰۵ نجی محیفه لری آراسنه موضوع فطوغرافیده شوکتبه مندرجدر .

[خطتک جلی ایله]

(۱) بنت هذا الجامع الشريف والدة محمد بن موسى پاشا من ابناء خالد

ابن ولید رضی الله عنه

(۲) الاوهی خاتم بنت الوزير الاعظم پیر محمد پاشا بن محمد الجمالی

من ابنا (۳) ابی بکر الصدیق رضی الله عنه وقع امامه سنه سبعین وتسعمائه

موسی پاشا امرادن ایکن ارضروم بکربکیسی اولان و ۹۵۱ دە شهید آرتحال
ایدن (قزل احمدلو موسی پاشا) در . دیگر قزل احمد لیر کبی بو ذات دە بولی دە
بولونمش وقصبه نك جهت جنویبسنده کائن ایلچہ لر آراسنده کی جامع شریفی ، باباسی
نامہ ، یاپدی مشدر . جامع کتایہ سی شودر :

« بنی هذا الجامع الشريف والمبدا اللطيف موسى پاشا ابن قزل احمد بك بن ابراهيم
بك ابن اسفندیار صاحب الوقار لروح والدي قبل الله روح الله روح اسلافه سنه ۹۱۶ ،
پیری پاشانك دیگر دامادی ده اونك سوقیله وزارتہ کتیریلش اولماسنه رغماً قان
پدرینی غمز ایلامش اولان « چوبان » لقبیله معروف (مصطفی پاشا) در [۱]

مصطفی پاشانك ترجمه حالي یازان سجل عثمانی | جلد - ۴ ، صفیحه ۳۷۲ | بری
بروسده سلطان مدرسه سی مدرس ایکن ۹۲۱ دە وفات ایدن (محی الدین محمد افندی)
دیگری ده ۹۵۶ دە ترك حیات ایله بن (احمد بك) اسمنده ایکی اولدوغنی
قید ایدیور . مع مافیہ اوزمانلرده یوکسک رتبه لیلر بر زوجه ایله اکتفا ایتمه مکده
اولدقلری جهته بو ایکی ذاتک پیری پاشانك طورونی اولدوغنه قوتله حکم ایدیله مز .

[۱] « وقتا که استانبوله موصلت اولندی [مصر سفرندن عودت] پیری پاشا مصالحک
کژندنن شکایتله کندبنه معاونت ایچون بر وزیر ثانی تعیینتی ایستبهرک بو خدمته روم ایلی
بکربکی مصطفی پاشانی توجیه ایتمکله « بکا اولیله مستشارک لزوی یوقدر . استبورسن سنک
وزیرک اولسون » جوابیله مشارالیهک وزارت نایبده بولنسنه مع الکراهه رضا کوستر . پاشا
بومأمورته کلیر کلز حامیسی اولان پیری پاشانی استرقابه قیام ایله حضور پادشاهیده رأیلرینی
تخطیه و مساویسنی تمداده جرأت ایدنجه پادشاه « سلیم جوچوقبدرکه سنک کی احفک سوزیله
بر أمين آدمی معاتب ایسون بیقیل حضورمدن سن نیم آدمم ذکل پیری پاشانك وزیرسین ،
یوللر متجددانه بر نکدیر ایله سوزی کسر و کندینی نهر ایتمکله قورمش ایکن پیری پاشانك
مروتمندانه عرض ایستیکی شفاعت سایه سنده عفو ایلر . » [اوراق پریشان صفیحه ۳۵۰]
دیگر بر اثر تاریخی | مصری التوازیع ، جلد ۵۱ ، صفیحه ۵۰۸] قنکدیردن باشقه النده کی یای
ایله باشنه ووردوغنی بیله یازیور .